

*Олександр Вікторович Базов,
докторант Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВОВИХ АКТІВ У ПРАВОЗАСТОСОВНІЙ СУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Розробка концепції судового тлумачення норм міжнародних договорів, національних нормативно-правових актів є особливо актуальною для України в сучасних умовах, умовах молоді демократії та недосконалого законодавства, розбудови демократичної, соціальної, правової держави, забезпечення реалізації принципу верховенства права в усіх сферах політичного, соціального й економічного життя країни тощо. Вважаємо, що це повинно здійснюватись як при дослідженні проблем теорії міжнародного права, так і теорії права загалом. У зв'язку з цим не можна погодитися з твердженням деяких дослідників, які вважають, що в «рамках теорії права ця проблематика належне досліджена не буде ніколи, бо у нас теорія права і держави взагалі склалась як наука ненормативна, яка веде пошук проблем для дослідження не в житті та системі суспільних відносин, а в абстракціях, що тяжіють до філософії» [5, с. 16–17]. Розуміння необхідності розробки концепції правотлумачної судової діяльності впливає також із вимог конституційно-правової реформи (щодо правосуддя). Відповідно до ст. 147 Конституції України офіційне тлумачення Конституції України віднесено до повноважень Конституційного Суду України (далі – КСУ) [1]. Оскільки таке тлумачення має нормативний характер (є обов'язковим для невизначеного кола осіб), індивідуальне тлумачення актів законодавства (стосовно правовідносин, що виникають між конкретними особами або між особою та державою) повинні здійснювати суди системи судоустрою України. Згідно з ч. 1 ст. 124 Основного Закону саме суди мають виключне повноваження щодо здійснення правосуддя в Україні. Тому саме суди зобов'язані здійснювати тлумачення законодавчих актів з метою мотивування судових рішень, які вони постановляють. Реалізація права особи на справедливий суд потребує тлумачення правових актів, що підлягають застосуванню до конкретних правовідносин, та які визначають права й обов'язки сторін. Вважаємо, що застосуванню під час здійснення судової діяльності положень нормативно-правових актів обов'язково передують їх тлумачення. Тому, наприклад, не випадково у п. 3 ч. 1 ст. 413 Кримінального процесуального кодексу України до неправильного застосування закону про кримінальну відповідальність, що тягне за собою скасування або зміну судового рішення, віднесено неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теорія тлумачення права є однією з актуальних складових загальнотеоретичного правознавства. Наукові концепції з проблем юридичної інтерпретації знайшли відображення у працях А. Барака, О. Голмса, Р. Дворкіна, А. Колодія, Н. МакКорміка, А. Мармора, П. Рабіновича, Д. Тейєра, С. Шевчука та ін. Серед праць слід звернути увагу на такі, у яких, на нашу думку, відображені найбільш складні питання теорії інтерпретації: «Цільове тлумачення в праві» (А. Барак), А. Мармора «Інтерпретація і правова теорія» (А. Мармор), «Юридична аргументація і правова теорія» (Н. МакКормік), «Імперія права» (Р. Дворків) тощо. Серед українських учених привертають до себе увагу дисертаційні дослідження: І. Кретової «Тлумачення права: доктрини, розвинуті Європейським судом з прав людини», С. Прийми «Принципи тлумачення норм права», В. Гончарова «Офіційне тлумачення юридичних норм як засіб встановлення і трансформації їх змісту», В. Смородинського «Судова влада в Україні (загальнотеоретичні проблеми)» тощо.

Названими працями не вичерпується весь спектр наукових досліджень із проблем юридичної інтерпретації. Характерним є відсутність комплексних досліджень міжнародно-правових аспектів тлумачення правових актів у сфері судового захисту прав особи або їх розгляд здійснено фрагментарно, у поєднанні з іншими питаннями права або судової діяльності (наприклад, у за-

значеному дослідженні В. Смородинського, С. Шевчука «Судова правотворчість: світовий досвід і перспектива в Україні», дисертації І. Самсіна «Тлумачення актів законодавства про оподаткування України»). У зв'язку з цим певний інтерес представляє робота суддів Верховного Суду США А. Скаліа та Б. Гарнера «Читаючи право: тлумачення правових текстів», в якій розкрито принципи і канони інтерпретації правових актів.

Мета статті полягає у дослідженні міжнародно-правових аспектів концепції правотлумачної діяльності міжнародних і національних судів, в основі якої теорія тлумачення права (теорія юридичної інтерпретації).

Основні результати дослідження. Вчення про тлумачення правових актів, зокрема і міжнародних договорів, є складовою теорії права і держави, теорії міжнародного права, та створює важливу галузь юридичної науки. Особливе місце серед видів тлумачення займає судове тлумачення, оскільки висновки суду щодо змісту правової норми, зокрема і норми міжнародного договору, є остаточними й обов'язковими для усіх суб'єктів права. До того ж, даючи тлумачення нормі права, суд ґрунтується на загальних засадах права, на основоположних правах людини. Свого часу відомий теоретик права С. Олексіїв справедливо зазначав, що правосуддя – це не механічне втілення в життя писаних юридичних приписів, а саме живе право [4, с. 256].

Оскільки національні правові системи все частіше мають справу з юридичними питаннями міжнародного характеру внаслідок глобалізації та зростаючої уваги міжнародного та європейського права до відносин між особами національні суди повинні відправляти правосуддя відповідно до потреб і сподівань сучасного світу та з дотриманням принципів, визнаних демократичними державами. У цьому разі національні судді є гарантами дотримання і належного застосування міжнародних та європейських договорів, стороною яких є відповідні держави, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція). У Висновку №9 (2006) Консультативної ради європейських суддів (далі – КРЄС) до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі національних суддів у забезпеченні ефективного застосування міжнародного та європейського права (ухвалено на 7-му засіданні КРЄС у Страсбурзі 8–10 листопада 2006 р.) зазначається, що для уникнення невизначеності суди повинні тлумачити та вводити в дію усі національні закони та створювати власні прецеденти так, щоб, наскільки можливо, вони відповідали європейському праву та міжнародним і європейським принципам та концепціям [6, с. 514–515]. Конституція України, яка має найвищу юридичну силу в державі, чітко визначає коло міжнародних актів, що є частиною національного законодавства України. До цього кола належать тільки ті міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст. 9). Оскільки правилу про субординацію нормативно-правових актів підпорядковуються всі акти законодавства, під час тлумачення не можна не помітити існування проблеми співвідношення Основного Закону держави і міжнародних договорів. Так, зокрема, існує колізія між ч. 3 ст. 29 Конституції України, де зазначається, що «у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою» та п. 3 ст. 5 Конвенції, де зазначається, що кожен, кого заарештовано або затримано «має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судові засідання» [2]. Оскільки Конвенція не містить будь-яких обмежень її дії з огляду на національне законодавство, включаючи і конституції держав-учасниць, ця колізія може бути вирішена шляхом внесення відповідних змін до Конституції України відповідно до ч. 2 ст. 9 Основного Закону. Слід також мати на увазі, що Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) здійснює тлумачення та застосування зазначеної Конвенції без будь-яких винятків, зокрема й у випадках подібних колізій. Тим більше строк, визначений у ст. 29 Конституції України, явно не відповідає Конвенції та є занадто тривалим. Зазначимо, що ЄСПЛ неодноразово у своїх рішеннях щодо України звертав увагу на тому, що систематичне необґрунтоване застосування такого запобіжно-

го заходу, як тримання під вартою, має негативні наслідки, серед яких не тільки порушення права на свободу та особисту недоторканність у зв'язку з тривалим чи неправомірним з точки зору ст. 5 Конвенції тримання під вартою, а й можливе порушення абсолютної заборони застосування тортур та нелюдського поводження через умови тримання під вартою або ненадання належної медичної допомоги, що має для України системно-структурний характер. Із цього приводу, як відомо, ЄСПЛ прийняв пілотне рішення у справі від 10 лютого 2011 р. «Харченко проти України».

Вважаємо, що суди у подібних випадках повинні займати чітку правову позицію, що відповідає змісту міжнародних договорів та їх тлумачення їх змісту міжнародними судовими установами. З урахуванням того, що Україна має власну систему судового тлумачення Основного Закону, законів та інших нормативно-правових актів, для уникнення невизначеності суди повинні здійснювати у межах компетенції їх тлумачення та створювати правові позиції таким чином, щоб вони відповідали нормам міжнародного права та міжнародним і європейським стандартам правосуддя, принципу верховенства права. При цьому слід мати на увазі, що відповідно до вимог статей 27, 46 Віденської конвенції про право міжнародних договорів: 1) держава-учасниця цієї Конвенції не може посилається на положення свого внутрішнього права як на виправдання для невиконання нею міжнародного договору; 2) таке посилання є можливим тільки у випадках, якщо порушення внутрішнього права міжнародним договором є явним і стосується норми внутрішнього права особливо важливого значення [7]. Суди при вирішенні питання про обмеження свободи особи повинні керуватися загальним правилом «презумпції на користь свободи особи», який слугує як домінуючий керівний принцип у галузі прав людини. Тлумачення ж самого права на свободу та особисту недоторканність має здійснюватися на підставі принципу адекватного тлумачення, з суворим дотриманням змісту ст. 5 Конвенції та урахуванням того, що це право виступає як основоположне.

У зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яку ратифіковано із заявою Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, та прагненням нашої держави стати членом Європейського Союзу (далі – ЄС), заслуговує на увагу правотлумачна діяльність Суду ЄС, судовий активізм якого є наріжним інструментом правової та політичної інтеграції в Європі. Так, у рішенні у справі «Barber» 1990 р., яка стосувалася невідповідності Директиви 86/378/ЄЕС ст. 119 Договору про ЄС у частині впровадження певних винятків з принципу рівноправності до чоловіків і жінок у професійних програмах соціального забезпечення, Суд ЄС зазначив, що оскільки ці положення суперечать ст. 119 Договору про ЄС щодо рівномірної оплати, їх не варто застосовувати, а приватні особи можуть посилається безпосередньо на установчий договір та вимагати від держав-членів однакових соціальних стандартів у пенсійній сфері. Суд розтлумачив, що оскільки ст. 119 є нормою прямої дії, то вона може бути застосована у національних судах проти як приватних, так і державних роботодавців, та не допускає жодних винятків із принципу рівноправності чоловіків і жінок [8]. Із набуттям чинності Амстердамського договору від 2 жовтня 1997 р. Суд ЄС отримав певні обмеження юрисдикції стосовно ухвалення преюдиціальних рішень щодо дійсності та тлумачення рамкових рішень та рішень щодо тлумачення конвенцій, розроблених у межах судового і поліцейського співробітництва держав-членів у кримінальних справах і тлумачення заходів, що їх імплементують (ст. 35 Договору про ЄС). Такі рішення Суд ЄС може ухвалювати за умови заяви про це держави – члена ЄС [9].

Оскільки Україна приєдналась до Римського статуту Міжнародного кримінального суду та зробила заяви щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні міжнародних злочинів, зокрема, на сході країни, важливим є з'ясування змісту правотлумачної діяльності Міжнародного кримінального суду. Відповідно до вимог ч. 3 ст. 21 Римського статуту застосування і тлумачення права Судом повинно відповідати міжнародно-визнаним правам людини і не допускати ніякого неприйняттого розмежування за такими ознаками, як гендерна ознака, вік, раса, колір шкіри, мова, релігія чи віросповідання, політичні чи інші переконання, національне, етнічне чи соціальне походження, майновий чи інший стан [10].

Певні особливості судового тлумачення існують для таких міжнародних документів, як декларації, рекомендації, інші акти, що приймаються міжнародними організаціями і якими не передбачається прийняття державами-учасниками будь-яких рішень, що підтверджували б їхню

обов'язковість. Тлумачення положень цих актів, як правило, здійснюється з урахуванням імплементації положень таких актів (наприклад, Загальної декларації прав людини) у відповідні міжнародні договори та акти національного законодавства або у разі аналізу відповідних принципів судового захисту прав особи, зокрема, принципу верховенства права.

Останнім часом суди стикаються з проблемою тлумачення та застосування актів, прийнятих міжнародними неурядовими організаціями (наприклад, Уніфіковані правила з інкасо Міжнародної торгової палати, Уніфікований закон про переказний вексель та простий вексель тощо). Вирішення цих питань у судовій практиці, на наш погляд, повинно здійснюватись з урахуванням правил конкуренції норм правових актів різної юридичної сили або правил застосування міжнародних звичаїв. Наприклад, відповідно до вимог ч. 2 ст. 7 Цивільного кодексу України звичай, що суперечить договору або актам цивільного законодавства, у цивільних відносинах не застосовується [11].

Успішне вирішення проблем організації та здійснення судового тлумачення потребує не тільки чіткого законодавчого забезпечення цього виду судової діяльності, а й її надійного наукового забезпечення. Лише за умови тісної співпраці судової влади з фундаментальною юридичною наукою може бути успішною діяльність щодо судового захисту прав людини і громадянина в Україні. Насамперед це стосується реалізації як соціально-політичних, так і економічних прав громадян і юридичних осіб. Про врахування при тлумаченні нормативно-правових актів національної правової доктрини йдеться у ч. 1 ст. 8 Закону України «Про міжнародне приватне право», де зазначається, що при застосуванні права іноземної держави необхідно встановлювати його зміст згідно з офіційним тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі [12]. Як відомо, юридичною наукою створено відповідне підґрунтя для розробки новітнього вчення про судові тлумачення. Наука тлумачення отримала назву герменевтики. Головним методологічним принципом юридичної герменевтики є так зване «герменевтичне коло». Цей принцип, за визначенням відомого вченого Г. Гадамера, полягає у тому, що для розуміння цілого необхідно зрозуміти його окремі частини, але задля розуміння окремих частин вже потрібно мати уявлення про зміст цілого. Г. Гадамер зазначав, що інтерпретація (тлумачення) не є випадковим додатковим актом розуміння, скоріше, розуміння завжди є інтерпретацією, відповідно інтерпретація є «експліцитною формою розуміння» [13, с. 274]. Отже, інтерпретаційна діяльність не може обмежуватися дослідженням виключно наданого тексту, а повинна здійснюватися із застосуванням методів як лінгвістики, так і філософії, зокрема подвійної і потрійної рефлексії (від лат. *reflexio* – звернення назад), за якими об'єктом пізнання може бути сам спосіб пізнання (гносеологія), а також знання (епістемологія), думка або вчинок. А. Колодій справедливо відносить юридичну герменевтику до однієї з головних доктрин теорії природного права, трактуючи його як таке, що історично розвивається і є справедливим для даного часу [14].

В Україні в етимологічному розумінні терміни «тлумачення» та «інтерпретація» є синонімами. Водночас як свідчить судова практика, вони, зазвичай, не підміняють одне одного. Так, вислів «офіційне тлумачення» використовується у рішеннях у справах як за конституційними поданнями, так і за конституційними зверненнями для кваліфікаційного визначення типу проведеного дослідження. Слово «інтерпретація», як правило, вживається, наприклад, в актах КСУ як визначення підстави для розгляду справи.

Слід звернути увагу на певні особливості судового тлумачення так званих «оціночних понять», які хоча і містяться в загальному вигляді у правовій нормі, але конкретизуються судом під час правової оцінки конкретних обставин судової справи. Так, наприклад, зміст оціночного поняття «зловживання процесуальними правами» суд може визнати з урахуванням конкретних обставин справи. Під час тлумачення оціночних понять судам доводиться створювати так звані правоположення. Частина науковців схильна вважати такі правоположення повноцінними нормами права, судові рішення судів вищих інстанцій, що їх містять, – формами права, а діяльність судів щодо формування таких правоположень – правотворчістю. Водночас як тлумачення правових норм загалом, так і судові тлумачення, має свої межі: практично всі науковці визнають, що такими межами є буква та зміст правової норми. З огляду на проголошення на пострадянському просторі принципу верховенства права протягом останнього десятиліття отримала друге дихання

концепція так званого «виправляючого тлумачення», прихильники якого визнають за суб'єктом тлумачення (перш за все судом) право й обов'язок вийти за межі букви та смислу закону у разі якщо поширення норми, що тлумачиться, на певні відносини, або непоширення певних відносин на таку норму суперечитиме відповідній нормі вищої юридичної сили. Наведений підхід суголосний із міркуваннями низки вітчизняних правознавців. Так, С. Шевчук поділяє та вважає необхідним втілити в умовах сучасного конституційного ладу України позицію відомого британського філософа та правознавця В. Блекстоуна про те, що людські закони є нечинними, якщо вони суперечать «природному праву» та вважає, що суддя, який не обмежений у своїй діяльності позитивним законом, а йде далі писаного тексту, діє не проти, а відповідно до права [15, с. 57].

Згідно зі ст. 8 Основного Закону в Україні проголошено визнання і дію принципу верховенства права, а ст. 129 Конституції України зобов'язує суддів під час здійснення правосуддя керуватися верховенством права. Це, зокрема, означає, що принцип верховенства права повинен втілюватися у щоденну практику щодо тлумачення норм міжнародних договорів та національних нормативно-правових актів. У разі конфлікту між законом та принципом верховенства права, суд повинен віддати перевагу принципу верховенства права.

Отже, є достатні правові підстави для виникнення явища, яке позначається концепцією виправляючого тлумачення, прихильники якої стверджують, що при коригуючому тлумаченні правозастосовець стикається із ситуацією, близькою до тієї, яка виникає при виявленні прогалини в законі, оскільки наявна норма не може бути застосована і тому ніби не існує. Німецькі вчені теж визнають, що суд загальної юрисдикції може стикнутися із ситуацією, коли всупереч принципу справедливості певні суспільні відносини охоплюються наявною нормою закону, або, навпаки, – не охоплюються наявною нормою закону, тобто вважається, що позитивного закону ніби не існує. Така ситуація у німецькій доктрині іменується «оціночною прогалиною» [16, с. 95–98], яка виникає через те, що законодавець порушив принцип однакового поводження в однакових ситуаціях: для подібних ситуацій він передбачив різні правові наслідки. У доктрині такі «оціночні прогалини» пропонується долати за допомогою аналогії закону та аналогії права. У цьому випадку одні автори стверджують, що використання судом аналогії закону та аналогії права є правотворчістю [17, с. 98; 18, с. 120, 136; 19, с. 258–262], інші – заперечують це твердження. На нашу думку, з огляду, наприклад, на положення ч. 3 ст. 291 Кодексу адміністративного судочинства України (щодо обов'язковості правових висновків Верховного Суду із застосування норм права, викладених у судовому рішенні за результатами розгляду зразкової справи) [20] та аналогічні положення інших процесуальних кодексів правильною слід визнати позицію другої групи авторів. Підтримуючи висновки судів нижчих інстанцій зі встановлення правових наслідків, які передбачені певною нормою права, до юридичних обставин, які цією нормою не передбачені, Верховний Суд дійсно створює нове правове положення, але це положення за усіма ознаками не є нормою права. Верховний Суд робить лише висновок щодо застосування чинної норми права. Слід мати на увазі, що при виході за межі позитивного закону у судів відсутні процедури і методологія для вироблення нових норм права, а отже, така діяльність суду буде свавільною, не заснованою на жодних правових критеріях, і такою, що вступає у політичну сферу, яка є сферою компетенції інших гілок влади, зокрема законодавчої.

Використання судом аналогії закону та аналогії права у міжнародному праві може мати певні обмеження чи заборони. Так, згідно з ч. 2 ст. 22 Римського статуту одним із загальних принципів міжнародного кримінального права є вимога, що визначення злочину повинно бути точно витлумачено Міжнародним кримінальним судом і не повинно застосовуватись за аналогією [10].

Важливо зазначити, що юридична герменевтика обмежує розуміння результатом інтерпретації, що підтверджується й право інтерпретаційною діяльністю ЄСПЛ. Так, у рішенні у справі від 18 грудня 1986 р. «*Johnston and Others v. Ireland*» з цього приводу він вказав: «Суд не може витягувати з Конвенції через розширювальне тлумачення право, яке не було в неї першопочатково включене» [21]. Слід зазначити, що застосування ЄСПЛ принципів та способів тлумачення норм Конвенції утворює певний герменевтичний механізм правотлумачної діяльності суду, який охоплює системне розуміння Конвенції. Відомі дослідники порівняльного права Р. Давід і К. Жоффре-Спінозі зазначають, що «є важливим розуміння структурного взаємозв'язку норм, термінів,

якими ці норми оперують, способів, якими користуються для фіксації норм та їх погодження між собою» [22, с. 19]. У рішенні у справі від 22 травня 1984 р. «*De Jong, Baljet et Van den Brink v. the Netherlands*» ЄСПЛ наголосив, що під час тлумачення Конвенції він «повинен виявити реальне із можливого та з використовуваної термінології» [23]. У мотивувальній частині рішення ЄСПЛ знаходять свій прояв суб'єктивні й об'єктивні детермінанти інтерпретації, тобто фактори, що впливають на перевірку інтерпретаційної гіпотези та формують межі праворозуміння.

У пунктах 47, 48 Висновку № 11 (2008) КРЄС до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень визнається право тлумачити закон, використовуючи принципи тлумачення, прийняті в національному і міжнародному праві, але цьому протиставляється вимога до судів сприяти правовій визначеності. Для забезпечення правової визначеності рекомендується орієнтуватись на судовий прецедент (в країнах *common law*) або на судову практику (в країнах континентального права) [24, с. 353].

Висновки. Дослідження міжнародно-правових аспектів концепції правотлумачної діяльності міжнародних і національних судів, в основі якої теорія тлумачення права, має важливе значення для розвитку правової науки, науки міжнародного права.

Оскільки правова система України все частіше має справу з юридичними питаннями міжнародного характеру внаслідок глобалізації та зростаючої уваги міжнародного та європейського права до відносин між особами, національні суди повинні здійснювати правосуддя відповідно до потреб і сподівань сучасного світу та з додержанням принципів, визнаних демократичними державами, а також принципів і канонів судового тлумачення норм міжнародних договорів і внутрішніх нормативно-правових актів. У цьому разі національні судді є гарантами дотримання і належного застосування міжнародних договорів, стороною яких є Україна.

Використані джерела

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 270.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 1310.
4. Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. – М. : БЕК, 1995.
5. Новітнє вчення про тлумачення правових актів : навч. посібник з курсу тлумачення правових актів для суддів / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін. ; відп. ред. В. Г. Ротань. – Х. : Право, 2013.
6. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К., 2017.
7. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_118.
8. Case C-262/88 Douglas Harvey Barber v Guardian Royal Exchanger Assurance Group [1990] ECR I-1889.
9. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on EU, the Treaties Establishing the European Communities and Certain Related Acts: signed in Amsterdam on 2 October 1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf>.
10. Римський статут Міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
11. Цивільний кодекс України (із змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
12. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.
13. Gadamer H. Truth and Method / H. Gadamer. – New York : Crossroads, 1982. – P. 274.
14. Колодій А. М. Герменевтика юридична. Законодавча база / А. М. Колодій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakony.com.ua/juridicial.html?catid=37240>.
15. Шевчук С. В. Судова правотворчість. Світовий досвід і перспективи в Україні / С. В. Шевчук. – К. : Реферат, 2007.
16. Циппеліус Р. Юридична методологія / Р. Циппеліус, Р. Корнута ; Прогр. техн. допомоги Європ. Союзу (Tasic) Україні. – К. : Реферат, 2004.
17. Марченко Н. М. Судебное правотворчество и судебное право / Н. М. Марченко. – М. : Проспект, 2008.
18. Барак А. Судейское усмотрение / А. Барак. – М., 1999.
19. Малишев Б. В. Судовий прецедент у правовій системі Англії / Б. В. Малишев. – К. : Праксис, 2008.
20. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36. – Ст. 446.
21. Johnston and Others v. Ireland. Application № 9697/82 (18 December 1986) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57508>.

22. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози. – М. : Международные отношения, 1998.

23. De Jong, Baljet et Van den Brink v. the Netherlands. Application № 8805/79; 8806/79 (22 May 1984) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57466>.

24. Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : Істина, 2010.

Базов О. В. Міжнародно-правові аспекти тлумачення правових актів у правозастосовній судовій діяльності

У період становлення України як правової та демократичної держави, в якій визнається і діє принцип верховенства права, актуалізується необхідність удосконалення міжнародно-правових механізмів організації та здійснення судової влади як на національному, так і міжнародному рівні.

Судове тлумачення займає особливе місце серед видів тлумачення, оскільки висновки суду щодо змісту правової норми, зокрема і норми міжнародного договору, є остаточними й обов'язковими для решти суб'єктів права. До того ж, даючи тлумачення нормі права, суд ґрунтується на загальних засадах права, на основоположних правах людини.

Ключові слова: міжнародне право, міжнародне правосуддя, суд, юрисдикційні повноваження суду, судове тлумачення.

Bazov O. International legal aspects of the interpretation of legal acts in law enforcement judicial activity

During the formation of Ukraine as a legal and democratic state in which the principle of the rule of law is recognized and operates, the need to improve international legal mechanisms for the organization and implementation of judicial power on both the national and international levels.

The judicial interpretation occupies a special place among the types of interpretations, since the conclusions of the court concerning the meaning of the legal norm, including the norms of the international treaty, are final and binding for all subjects of law. Giving an interpretation of the rule of law, the court is based on human rights.

The doctrine of the interpretation of international treaties and other normative legal acts as an integral part of the theory of law and the state, the theory of international law and creates an important branch of legal science. The development and improvement of the theoretical basis of the judicial interpretation of the norms of international treaties, laws and other national regulations occupies an important place in science of international law and is particularly relevant to modern Ukraine, which makes extensive use of international legal mechanisms, including international judicial, for protection of national interests at the international level. The need for clear regulations of the procedure of judicial interpretation requires the further development of the science of international law.

Taking into account the fact that Ukraine has its own system of interpretation of the Constitution, international treaties, laws and other legal acts, courts should exercise their interpretation within the framework of their competence and create legal positions in such a way that they meet the norms of international law, and also international and European standards of justice, the rule of law. Important at the same time is the consideration of the practice of interpretation of law by international courts.

The aim of the research is to create a concept of international legal support for the activities of international and national courts in interpreting the law. It is based on the doctrine of processional unity of judicial activity and universal bases for the modernization of the norms of international treaties and national legal acts in the field of justice and ensuring the unity of judicial practice.

Conclusions are drawn that the development of issues of judicial interpretation of the norms of international treaties and national legal acts is especially urgent for Ukraine in modern conditions. Proposes to interpret the norms both in the study of the problems of the theory of international law and in the theory of law in general. Substantiated the need to develop problems of legal interpretation of judicial activity, which is based on the requirements of constitutional and legal reforms (concerning justice). It was stated that the international legal aspects of judicial interpretation are of great importance in judicial activity and their further study and improvement is extremely necessary.

Key words: international law, international justice, court, jurisdictional powers of the court, judicial interpretation.

УДК 342:355

Павло Олексійович Барбул,

аспірант відділу проблем державного управління

та адміністративного права

Інституту держави і права

ім. В. М. Корецького НАН України

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ПОВНОВАЖЕНЬ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ
У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ**

Постановка проблеми. В Україні триває оборонна реформа. Необхідність проведення реформ у сфері оборони з орієнтацією на стандарти НАТО, зокрема реформи Міністерства оборони України (далі – Міноборони) та Генерального штабу Збройних Сил України (далі – ГШ